

Het nut van helden in een onzekere tijd!

Het Effect van Onzekerheidssailantie op de Lengteschatting van Helden.

*Door Luuk Vos
(0213934)*

Master thesis sociale psychologie & Onderzoeksstageverslag (45 ECTS)

Universiteit Utrecht

Begeleider: Prof dr. Kees van den Bos

Tweede beoordelaar: Ron Broeders

Het nut van helden in een onzekere tijd!

Het Effect van Onzekerheidssailantie op de Lengteschatting van Helden.

Samenvatting

In deze studie wordt de behoefte naar helden in tijden van onzekerheid onderzocht. Op basis van de onzekerheid management theorie (Van den Bos & Lind, 2002) is te verwachten dat proefpersonen die herinnerd worden aan hun eigen onzekerheid meer behoefte hebben aan een held dan mensen die niet herinnerd worden aan hun eigen onzekerheid. Dit wordt gemeten in twee studies door proefpersonen de lengte te laten schatten van een held. In Studie 1 wordt aangetoond dat proefpersonen held Nelson Mandela groter schatten in de onzekere conditie dan in de controle conditie. In Studie 2 was de stimuluspersoon geen bekende wereldburger maar een onbekend persoon, en werd naast een held ook de lengte geschat van een neutraal stimuluspersoon en een schurk. Hieruit bleek dat proefpersonen de held in Studie 2 groter inschatten in de controle conditie dan in de onzekere conditie en dat voor een schurk juist het omgekeerde gevonden werd. Het feit dat Nelson Mandela wel groter werd geschat in de onzekere conditie en de held uit Studie 2 niet, wordt verklaard vanuit de theorie van Stapel en Koomen (1997). Implicaties worden toegelicht en er worden suggesties gedaan voor vervolgonderzoek.

Inleiding

Anno 2008 zijn er vele heldverkiezingen. Zo is het in de stad Utrecht het jaar van de helden en is er op de website van CNN een grote heldverering aan de gang. Ook kiezen we tegenwoordig de politicus van het jaar, de sporter van het jaar en de Nederlander van het jaar. Het lijkt of we steeds meer geneigd zijn mensen op een voetstuk te plaatsen. Het thema helden lijkt daarmee steeds vaker terug te keren en is daarom een interessant onderwerp voor onderzoek. Want wat is nu eigenlijk het nut van zo'n heldverkiezing? En waarom is men juist nu zo bezig met het creëren en uitverkiezen van helden?

In de afgelopen eeuw zijn reeds vele helden verrezen. In een bloedige eeuw met twee wereldoorlogen, slavernij, de koude oorlog en de opkomst van het feminisme hebben velen zich kunnen ontwikkelen tot held. Denk aan iconen als J.F. Kennedy, Martin Luther King, Mahadma Gandhi of Nelson Mandela. Maar wat te denken van controversiële personen als Adolf Hitler, Mao Zedong, of Osama Bin Laden. Voor sommige volkeren en culturen zijn of waren dit ook helden, maar voor de meeste van ons brachten zij echter niets meer dan dood en verderf. Ook in de 21ste eeuw zijn alweer de nodige helden ontstaan en zullen er nog vele volgen. Zo zijn er na de aanslagen van 9/11 2001 alweer de nodige helden opgestaan.

Vandaag de dag lijkt Barack Obama in onze cultuur de grote held te zijn. De nieuwe president van de Verenigde Staten wordt gezien als de man die de wereld zal moeten leiden in tijden van grote tegenstellingen en ten tijde van een financiële crisis. Hoe komt het nu dat belangrijke mensen vaak belangrijker en groter worden gemaakt ten tijden van hevige spanning, zoals bijvoorbeeld oorlog, dreigend terrorisme of een financiële crisis, en dat zelfs een heldenstatus verkregen wordt?

In tijden van oorlog, terrorisme dreiging of economische crisis is de mens angstig en onzeker. Men is bang voor de eigen dood en heeft de angst of er voldoende middelen zullen zijn om te overleven (Rosenblatt, Greenberg, Solomon, Pyszcynski & Lyon, 1989). Het is echter niet alleen de dood waarvoor we angstig zijn. Onzekerheid in het algemeen maakt ons angstig. Uit voorgaand onderzoek blijkt dat wanneer men zich onzeker voelt over zichzelf en over het eigen voortbestaan, men de neiging heeft om op zoek te gaan naar een staat waarin men zich weer zeker voelt (Van den Bos & Lind, 2002).

Verondersteld wordt in mijn onderzoek dat het hebben van een held of voorbeeldfiguur kan helpen bij het herstellen van zo'n onzekere staat. Het hebben van een held werkt als een buffer tegen de constante dreiging van terreur, armoede en ander persoonlijk leed. Als men dezelfde culturele normen en waarden deelt en men zich kan identificeren met de held zal dit leiden tot meer zekerheid. Verondersteld wordt dat helden vaak ontstaan of gecreëerd worden in crisissituaties omdat er op die momenten simpelweg meer behoefte aan is, behoefte aan zekerheid. Om deze veronderstelling na te gaan dienen we eerst een beter begrip van een held te krijgen.

Helden

Ernest Becker beschrijft in zijn boek "The denial of death" (1973) de drijfveren en motivaties van het gedrag van de mens. Het intellectuele vermogen van de mens, en daarmee het vermogen om over onszelf na te denken, zorgt er volgens Becker voor dat we ons bewust zijn van onze eigen tekortkomingen en kwetsbaarheden. Onze grootste kwetsbaarheid is onze eigen dood en het feit dat we daarover kunnen nadenken heeft voor de mens een enorme angst tot gevolg. Om deze angst tegen te gaan ontwikkelde de mens een cultureel wereldbeeld dat ervoor zorgde dat men met deze angst om kon gaan.

Men ontwikkelde een cultureel wereldbeeld met vaste normen en waarden. Een stelsel met regels waaraan men zich dient te houden. Zo'n stelsel geeft mensen bepaalde zekerheden; namelijk dat de wereld een eerlijke plek is en dat wanneer men leeft naar de regels van dit

culturele wereldbeeld een symbolische onsterfelijkheid verworven wordt. Denk hierbij aan culturele wereldbeelden als religies, die stellen dat men naar een hemel gaat wanneer men goed volgens de regels heeft geleefd. Door volgens zo'n cultureel wereldbeeld te leven creëert men een culturele buffer tegen angst. Een religie biedt steun, houvast en een voorbeeld om naar te leven en beschermt op die manier tegen onzekerheden zoals de dood. Met andere woorden, de terreur die de dood met zich mee brengt kan men tegengaan door deze angst onbewust te maken door het gebruik van een 'culturele angst buffer'.

Becker noemt zo'n cultureel wereldbeeld een heldensysteem en stelt dat iedere cultuur er zijn eigen heldensysteem op na houdt. Oftewel, iedere cultuur heeft een eigen buffer tegen de angst voor de dood. Daarnaast stelt Becker (1973) dat ieder mens van binnen graag een held wil zijn en dat we allemaal het oneindige leven zouden willen hebben. Sterker nog, het hebben van een heroïsch zelfbeeld om de angst van de dood te ontkennen is volgens Becker essentieel voor het menselijk bestaan. De mens is voortdurend bezig om het leven zo oneindig mogelijk te maken. Bijvoorbeeld door het schrijven van boeken, het maken van schilderijen en het maken van foto's. Op deze manier blijven mensen altijd voortbestaan, ook al zijn ze dood.

De ideeën van Becker (1973) liggen ten grondslag van de terreur management theorie van Pyszczynski, Solomon en Greenberg (2002) (voor overzichten zie Greenberg, Solomon, & Pyszczynski, 1997; Pyszczynski, Greenberg, & Solomon, 1999; Solomon, Greenberg, & Pyszczynski, 1991; Landau, Johns, Greenberg, Pyszczynski, Martens, Goldenberg, & Solomon, 2004). De terreur management theorie stelt dat de combinatie van een instinctieve neiging van een mens om te overleven en het bewustzijn dat de dood niet te voorkomen is, een potentieel verlammende angst teweeg kan brengen. Door ons intellectuele vermogen zijn we in staat over onszelf na te denken en beseffen we ons dat de dood onvermijdelijk is. Dit besef heeft de mens in tegenstelling tot andere levende wezens.

Het besef dat de dood wacht brengt ons angst en onzekerheid. De theorie stelt dat deze angst door de mens wordt gereduceerd door het gebruiken van een culturele buffer tegen angst. Deze buffer is een sociaal-psychologische structuur die bestaat uit een cultureel wereldbeeld waar mensen zich aan vasthouden en waaruit zij hun zelfvertrouwen putten. Gezien de buffer beschermt tegen de angst om dood te gaan, zou het mensen herinneren aan hun eigen sterfelijkheid moeten leiden tot een grotere behoefte naar deze buffer. Om het eigen culturele wereldbeeld in stand te houden zouden herinneringen aan de dood volgens de theorie leiden tot een toename van de behoefte aan protectie. Gebeurtenissen, personen of objecten die het wereldbeeld enigszins bedreigen worden hierdoor als negatiever gezien.

Gebeurtenissen, personen of objecten die het eigen cultureel wereldbeeld versterken of bevestigen zullen juist als positiever gezien worden. Zo toonden Rosenblatt, Greenberg, Solomon, Pyszczynski en Lyon (1989) aan dat mensen die dachten aan hun eigen dood negatiever waren over prostitutie dan mensen die niet dachten aan hun eigen dood. Ook gaven mensen die aan hun eigen dood dachten een hogere beloning voor een held die hun culturele waarden hooghield dan mensen die niet aan hun eigen dood dachten.

In mijn onderzoek ben ik geïnspireerd door de terreur management theorie, maar wil ik me met name richten op de onzekerheid management theorie van Lind en Van den Bos (2002). De onzekerheid management theorie heeft sterke overeenkomsten met de terreur management theorie, maar heeft in voorgaand onderzoek sterkere reacties veroorzaakt als het gaat om culturele normen en waarden (Van den Bos, Poortvliet, Maas, Miedema & Van den Ham, 2005). Deze theorie zal nu uiteengezet worden.

Onzekerheid Management Theorie

De onzekerheid management theorie van Lind en Van den Bos (2002) stelt als eerste dat de wereld een onzekere plaats is. De wereld verandert voortdurend en ook wij zelf veranderen continu. De toekomst is dus niet te voorspellen en is erg onzeker. Zo hebben we onzekerheden over ons persoonlijke leven, ons werk, de politiek en de wereld.

Het model stelt dat mensen een fundamentele behoefte hebben om zich zeker te voelen over hun wereld en hun eigen plaats daarin. Ook stelt de theorie dat onzekerheid bedreigend kan zijn en dat we deze onzekerheid proberen te elimineren. Of proberen we een manier te vinden om met deze onzekerheid om te gaan en het te accepteren. Onzekerheid neemt het zelfvertrouwen weg, wat als gevolg heeft dat men zich geen houding meer weet te geven en niet meer weet hoe zich te gedragen binnen hun eigen sociale omgeving. Onzekerheid over je attitudes, gevoelens, normen, waarden en zelfs over je sociale relaties met andere mensen is over het algemeen aversief en ongewenst. Daarom motiveert onzekerheid vaak gedrag dat deze subjectieve onzekerheid doet afnemen. Met andere woorden, het onzekerheid management model beweert dat onzekerheid en onzekerheidsmanagement een grote rol spelen in het dagelijks leven. Verder stelt de theorie dat culturele normen en waarden kunnen helpen bij het managen of tolereren van onzekerheid.

Net als in de terreur management theorie worden objecten of gebeurtenissen die de eigen culturele normen en waarden bedreigen ook binnen de onzekerheid management theorie als onwenselijk gezien. Objecten of gebeurtenissen die de eigen culturele normen en waarden

bevestigen of versterken worden als positiever gezien. Zo was er het onderzoek van Van den Bos, Poortvliet, Maas, Miedema en Van den Ham (2005) dat aantoonde dat deelnemers heftiger reageerden op een aanval op hun culturele normen en waarden wanneer onzekerheid of mortaliteit saillant waren gemaakt. Reacties waren overigens heftiger wanneer onzekerheid saillant was gemaakt dan wanneer mortaliteit saillant was gemaakt.

De onzekerheid management theorie in beschouwing nemende verwacht ik dat een held zal bijdragen aan het behoud van de culturele normen en waarden van de mens en daardoor dus als positiever gezien zal worden. In dit onderzoek ben ik echter niet zo zeer benieuwd of een held als positiever wordt gezien, maar ben ik benieuwd of er meer behoefte is aan helden in een onzekere wereld. Verwacht wordt dat mensen die onzeker zijn meer behoefte zullen hebben aan een held, omdat een held iemand is die het gevoel van deze onzekerheid kan elimineren. In de volgende paragraaf wordt een suggestie gedaan om dit te kunnen meten.

De perceptie van grootte van helden

Zoals eerder beschreven zullen volgens de onzekerheid management theorie objecten die bijdragen aan het behoud van de eigen culturele normen en waarden als positiever worden ingeschat. Op het moment dat deelnemers onzeker worden gemaakt is de behoefte naar het herstellen van dit onzekere gevoel het voornaamste doel. Deelnemers zijn gemotiveerd op zoek te gaan naar bevestiging van hun eigen culturele wereldbeeld. Deze motivatie zou er toe kunnen leiden dat een heldfiguur positiever geëvalueerd wordt, aangezien deze de culturele normen en waarden van de deelnemers vertegenwoordigd. Een held kan helpen de onzekerheid bij de deelnemers te elimineren.

Een manier om te meten of er werkelijk meer behoefte is aan helden in onzekere situaties is door deelnemers de lengte van een held te laten schatten. Onderzoek heeft aangetoond dat naarmate een object voor ons meer waarde heeft, we de waargenomen grootte van deze objecten overschatten. Voordat de functionele perceptie theorie van Bruner (1957) ontstond, werd er al onderzoek gedaan naar de relatie tussen de waarde van objecten en de waarneming van grootte. Zo was er het onderzoek van Bruner en Goodman (1947) dat aantoonde dat muntjes met een bepaalde waarde groter werden geschat dan kartonnen schijfjes van exact dezelfde grootte. Dit effect werd groter naarmate de waarde van het muntje hoger werd. Ook het onderzoek van Dukes en Bevan (1952) stond aan de basis van de functionele perceptie theorie en liet zien dat de combinatie van de waarde van een object en

de persoonlijke relevantie van een object zorgen voor een grotere waarneming van een object. Dit deden zij door aan te tonen dat indexkaartjes met een hogere waarde groter werden geschat dan dezelfde indexkaartjes met een lagere waarde. Bij mensen die meer behoefte hadden aan geld, armere mensen, bleek het effect groter dan bij mensen met meer geld.

In recenter onderzoek van Witt en Proffitt (2005) werd aangetoond dat slagmannen in het Amerikaanse honkbal de bal als groter zagen wanneer zij in goede vorm verkeerden en hun slagpercentage hoog lag. Slagmannen die meer moeite hadden met het raken van de bal schatte de bal significant kleiner. De vraag in dit onderzoek is echter of slagmannen de bal groter gaan zien omdat ze goed slaan, of dat ze de bal groter zien en daardoor beter gaan slaan.

Onderzoek van Veltkamp, Aarts en Custers (2008) toonde aan dat mensen een glas water groter schatte naarmate zij langer gedepriveerd waren van vloeistoffen, dus dorstig waren, en subliminaal (buiten het bewustzijn) 'aan drinken gerelateerde woorden' kregen aangeboden. Deelnemers die niet dorstig waren en wel 'aan drinken gerelateerde woorden' kregen aangeboden, schatte het glas water niet groter in. Ook dorstige proefpersonen die geen woorden gerelateerd aan drinken kregen aangeboden, schatte het glas water niet groter in. Met andere woorden, de combinatie van motivatie (dorst) en beschikbaarheid (aangeboden 'drink gerelateerde woorden') is nodig om tot een grotere schatting van een glas water te leiden. Daarmee ondersteunt het de functionele perceptie theorie van Bruner (1957).

De functionele perceptie theorie bleek niet alleen van toepassing op objecten maar ook op de lengteschatting van mensen. Zo toonde het onderzoek van Dannenmaier en Thumin (1964) aan dat mensen met meer autoriteit groter worden ingeschat dan ze werkelijk zijn, en mensen zonder autoriteit kleiner worden ingeschat dan hun werkelijke lengte. Studenten werd gevraagd de lengte in te schatten van twee medestudenten en van twee medewerkers van de school. De schoolmedewerkers werden zagezegd groter ingeschat dan zij daadwerkelijk waren, waar de studenten kleiner werden ingeschat dan hun werkelijke lengte.

Kassarjian (1963) vroeg inwoners van Californië vlak voor de verkiezingen van 1960 de lengtes te schatten van de presidentskandidaten Nixon en Kennedy. Duidelijk werd dat het schatten van de lengte van beide kandidaten afhing van de eigen politieke voorkeur. Zo schatten Kennedy aanhangers vaker dat Kennedy langer was dan Nixon dan Nixon aanhangers dat deden.

Higham en Carment (1988) deden onderzoek rond de verkiezingen in Canada in 1988. Zij lieten deelnemers niet alleen de lengte schatten van de presidentskandidaten voor, maar ook na de verkiezingen. De winnaars bleken na de Canadese verkiezingen groter te worden

geschat dan voor de verkiezingen, waar de verliezers na de verkiezingen kleiner werden geschat dan voor de verkiezingen.

Gezien de functionele perceptie theorie niet alleen werkt bij objecten maar ook bij de lengteschatting van mensen, lijkt dit een goede maat om de behoefte naar een held te meten. Wanneer men onzeker gemaakt is, is men gemotiveerd om bevestiging te zoeken van het eigen culturele wereldbeeld. Te verwachten is dat een held deze culturele normen en waarden kan vertegenwoordigen en daarmee als positiever geëvalueerd zal worden. Daarmee zal in een onzekere tijd de behoefte aan een held toenemen, wat zal leiden tot het overschatten van de lengte van de held.

Huidig onderzoek

In dit onderzoek wordt een nieuwe weg ingeslagen op het gebied van de onzekerheid management theorie studies. De onzekerheid management theorie van Lind en Van den Bos (2002) wordt gecombineerd met het onderzoek naar de perceptie van grootte (o.a. Veltkamp e.a., 2008, Higham en Carment, 1988) en met de achterliggende ideeën van Becker (1973) dat iedereen behoefte heeft aan een held.

Voorgaand onderzoek naar de onzekerheid management theorie was voornamelijk gericht op een aanval van het culturele wereldbeeld van deelnemers. Gemeten werd of de reacties van deelnemers die onzeker waren gemaakt heftiger waren dan reacties van deelnemers uit de controle conditie. Met andere woorden, voorgaand onderzoek was met name gericht op objecten, gebeurtenissen of personen die het culturele wereldbeeld bedreigden. In mijn onderzoek wordt de onzekerheid management theorie vanuit een andere hoek benaderd. Er wordt nagegaan of een held bijdraagt aan het behoud van de culturele normen en waarden van deelnemers en of een held op deze manier bijdraagt aan het elimineren van onzekerheid. Zoals inmiddels bekend worden objecten, personen of gebeurtenissen die bijdragen aan het behouden of uitbreiden van het culturele wereldbeeld volgens de onzekerheid management theorie als positiever gezien. Gezien de theorie van Becker (1973) verwachten ik dat een held zal werken als een culturele buffer tegen angst en onzekerheid.

In dit onderzoek wordt de helft van de deelnemers blootgesteld aan de onzekerheidssaillantie conditie volgens ontwerp van Van den Bos (2001) en de ander helft van de deelnemers zal niet saillant worden gemaakt en fungeren als controle groep. De details van de manipulatie worden verder toegelicht in de paragraaf Methode van Studie 1.

In eerder onderzoek zagen we zogezegd dat mensen in de onzekere conditie feller reageerden op een aanval van het culturele wereldbeeld dan mensen in de controle conditie. In deze studie wil ik nagaan of mensen in de onzekere conditie een grotere behoefte hebben aan een held dan mensen in de controle conditie. Omdat ik de behoefte wil meten, heb ik ervoor gekozen dit te doen aan de hand van lengteschatting. Verwacht wordt dat mensen in de onzekere conditie de aangeboden held groter zullen schatten dan deelnemers in de controle conditie, wat zou betekenen dat hun behoefte naar een held groter is. Dit zou aantonen dat een held bijdraagt aan de culturele normen en waarden en zo helpt bij het elimineren van onzekerheid.

In Studie 2 wordt naast het repliceren van de resultaten van Studie 1 ook nagegaan wat de effecten van de saillantimanipulatie zijn op de lengteschattingen van een neutrale stimuluspersoon en een schurk. De verwachtingen van Studie 2 worden toegelicht bij de introductie van die studie.

Studie 1: Nelson Mandela

In Studie 1 wil ik nagaan of er een effect is van onzekerheid op lengteschatting. Gezien het feit dat het concept held erg subjectief is, is er geprobeerd een stimuluspersoon te vinden die voor zoveel mogelijk deelnemers een held zou kunnen zijn. In vooronderzoek (zie methode) werd duidelijk dat Nelson Mandela voor de meeste mensen een echte held is en daarom is besloten Nelson Mandela te gebruiken als stimulusmateriaal in Studie 1.

Naast het schatten van de lengte van Nelson Mandela werd deelnemers ook gevraagd Mandela te beoordelen op zijn grootsheid, zijn daden en over zijn bekendheid als wereldburger. Verwacht wordt dat Nelson Mandela langer geschat zal worden in de onzekere conditie dan in de controle conditie. Ook voor de afhankelijke variabelen ‘grootsheid’, ‘de daden van Nelson Mandela’ en ‘zijn bekendheid’, wordt verwacht dat zij groter en/of positiever worden geschat in de onzekere conditie dan in de controle conditie.

Methode

Deelnemers en ontwerp

Aan dit onderzoek namen 130 mensen (36 mannen en 93 vrouwen) deel, waarvan de meeste deelnemers student aan de Universiteit Utrecht waren (105 deelnemers). De overige

deelnemers kwamen uit de omgeving van de onderzoeker. Deelnemers namen vrijwillig deel aan het onderzoek en werden willekeurig verdeeld over één van de 3 saillantiecondities (Onzekerheid vs. Mortaliteit vs. Controle/TV)¹.

Vooronderzoek

Aangezien er over het concept ‘held’ vele opvattingen bestaan, is nagegaan wat mensen doorgaans verstaan onder een held. In mijn eigen omgeving heb ik een vooronderzoek gedaan onder 30 mensen. Gevraagd werd: “Wie is jouw held?” en “Waar moet een held volgens jou aan voldoen?”. Daaruit werd duidelijk dat de meeste ondervraagden een held zien als iemand die iets doet voor een ander zonder daar zelf beter van te worden, en er in de meeste gevallen zelfs slechter van wordt. Uit dit vooronderzoek kwam echter niet duidelijk één held naar voren. Voor mijn onderzoek naar het nut van helden diende er toch één heldfiguur gebruikt te worden als stimulusmateriaal, een heldfiguur die voor zo veel mogelijk mensen het concept held zou kunnen aanwakkeren. Daarom werd nog een vooronderzoek gedaan, onder 40 willekeurige personen.

Op een grote lijst met zo’n 50 bekende burgers (zowel Nederlands als internationaal) werd deelnemers gevraagd één van de mensen op deze lijst te kiezen als hun held (zie Bijlage 1). Hieruit bleek dat Nelson Mandela duidelijk de meeste stemmen kreeg en daarmee het meest gezien werd als held. Daarom is er in deze studie voor gekozen Nelson Mandela te gebruiken als stimulusmateriaal om het concept held aan te wakkeren.

Experimentele procedure

Het experiment werd afgenomen in de vorm van een papieren vragenlijst. Mensen werd gevraagd deel te nemen aan een onderzoek over Nelson Mandela, uitgevoerd door de Faculteit Sociale Wetenschappen van de Universiteit Utrecht. Het merendeel van de deelnemers vulde de vragenlijst in tijdens de pauze van een hoorcollege van het eerstejaars vak Sociale Psychologie.

Het eerste dat alle deelnemers kregen voorgeschoteld was een foto van Nelson Mandela. Onder de foto stond een korte tekst: “*Uit recent onderzoek is gebleken dat Nelson Mandela door veel mensen gezien wordt als een echte held. Daarom zullen er in dit onderzoek een aantal vragen gesteld worden met betrekking tot Nelson Mandela.*”

¹ Na statistische analyse is besloten om Mortaliteitssaillantie buiten het design te houden en daarmee ook het Terror Management Model van Pyszczynski, Solomon & Greenberg (2002). Hierdoor bleven in het onderzoek 74 deelnemers over, verdeeld over de twee overgebleven saillantiecondities.

Vervolgens werd de saillantiemaniplatie aangeboden. Om onzekerheid saillant te maken werd deelnemers gevraagd twee vragen te beantwoorden die in de meeste onzekerheid management studies reeds werden gebruikt (Van den Bos, 2001). Deelnemers werd gevraagd zich in een onzekere situatie in te beelden. Vervolgens diende zij de losgemaakte emoties en fysieke gevolgen van onzekerheid op te schrijven in een aantal woorden, waarvoor ruimte was onder de vragen. De onzekerheidsmanipulatie is geïnduceerd aan de hand van de volgende twee open vragen: (1) *“Wil je, zo kort mogelijk, de emoties beschrijven die bij je opkomen wanneer jij denkt aan onzekerheid of wanneer jij je onzeker voelt?”* en (2) *“Wil je, zo specifiek mogelijk, opschrijven wat je denkt dat er fysiek met je gebeurt wanneer jij je onzeker voelt?”*

In de ‘niet saillante’ conditie moesten deelnemers ook twee open vragen beantwoorden. Deze vragen werden ook uit voorgaande onzekerheid management studies overgenomen. Deelnemers werd gevraagd te reageren op twee open vragen naar ontwerp van Van den Bos (2001) aangaande hun gevoelens en gedachten over TV kijken: (1) *“Wil je, zo kort mogelijk, de emoties beschrijven die bij je opkomen wanneer je denkt aan wanneer je TV kijkt”* en (2) *“Wil je, zo specifiek mogelijk, opschrijven wat je denkt dat er fysiek met je gebeurt wanneer je TV kijkt.”*

Na de vragen uit één van de condities van de saillantiemaniplatie beantwoord te hebben volgde in beide condities de PANAS, Positive and Negative Affect Schedule (PANAS; Watson, Clark & Tellegen, 1988), waarop deelnemers 20 vragen diende te beantwoorden over hoe zij zich voelde op dat moment. De PANAS bestaat uit twee subschalen, positief affect ($\alpha = .87$) en negatief affect ($\alpha = .78$). De PANAS werd gebruikt om te kijken of de saillantiemaniplatie effect had op het affect van de deelnemers.

Afhankelijke variabelen

Na de PANAS te hebben ingevuld volgden de afhankelijke variabelen. Deelnemers werd gevraagd de lengte van Nelson Mandela op verschillende items in te schatten op ratioschaal (in centimeters en in procenten). Zo was er een item dat vroeg hoeveel procent van de Zuid-Afrikaanse bevolking kleiner is dan Nelson Mandela. Ook waren er verschillende items die op ordinale schaal werden gemeten. Zo werd deelnemers gevraagd op een 7- puntsschaal (Veel kleiner – Veel groter) of Nelson Mandela groter was dan andere helden.

Daarnaast waren er verscheidene items die op een 7- puntsschaal (Veel kleiner – Veel groter of Oneens - Eens) de grootsheid, daadkracht, de bekendheid en het belang van Nelson

Mandela maten ten opzichte van anderen. Zo was er een item dat deelnemers vroeg op 7-puntsschaal aan te geven in welke mate Mandela belangrijk is (geweest) voor de wereld.

Bovengenoemde items worden in de resultaten behandeld. Van de overige items, waarop geen significante resultaten gevonden worden, zijn meer details te vinden in Bijlage 2.

Resultaten

PANAS Bevindingen

Er was geen verschil tussen de 2 saillantiecondities op hun scores op de PANAS, wat betekent dat de saillantiecondities geen invloed hebben gehad op een verandering van affect. De gemiddelden en standaarddeviaties van de negatieve en positieve affect schaal zijn te vinden in Tabel 1.

Tabel 1. Gemiddelden (M) en standaarddeviaties (SD) van de scores op de positieve en negatieve affect schaal voor de twee saillantie condities.

Schaal	Saillantie conditie			
	Onzekerheid		Controle	
	M	SD	M	SD
Positief Affect	3.06	0.60	3.07	0.69
Negatief Affect	1.58	0.62	1.64	0.74

De volgende resultaten hebben direct betrekking op de hypothesen.

Lengteschatting

Op de vraag of Nelson Mandela groter is dan andere helden wordt een significant resultaat gevonden na het uitvoeren van een univariate ANOVA, namelijk $F(1, 61) = 4.35, p < .05$. Dit betekent dat Nelson Mandela op dit item groter wordt geschat in de onzekere conditie ($M = 3.08, SD = 1.37$) dan in de controle conditie ($M = 2.43, SD = 1.09$).

Op het item waarin werd gevraagd naar het percentage van de bevolking dat kleiner is dan Mandela wordt geen significant resultaat gevonden, $F(1, 61) = 0.85, p = .36$. Op dit item was dus geen verschil in lengteschatting tussen de onzekere en controle conditie. Dit item is

echter wel gebruikt om een schaal te maken van lengteschatting, samen met het bovenstaande significante item. Om een schaal te kunnen maken diende z-scores van beide variabelen berekend te worden. Ook werd de Cronbach's alfa berekend over beide items ($\alpha = .56$). Ondanks deze lage alfa is besloten door te rekenen met de nieuwe schaal voor lengteschatting. Op het gecombineerde item werd een significant resultaat gevonden van lengteschatting, $F(1, 64) = 4.66, p < .04$. Dit betekent dat Nelson Mandela op de nieuwe schaal van lengteschatting groter geschat wordt in de onzekere conditie ($M = 0.06, SD = .715$) dan in de controle conditie ($M = -2.96, SD = .609$). Dit resultaat komt overeen met de hypothese.

Belangrijkheid

Op de vraag of Mandela belangrijk is geweest voor de wereld wordt een marginaal significant resultaat gevonden na het uitvoeren van een ANOVA, $F(1, 61) = 3.41, p = .07$. Hoewel dit resultaat niet significant is, is een duidelijke trend waarneembaar. Mandela wordt in de onzekere conditie iets belangrijker geacht ($M = 6.12, SD = .95$) dan in de controle conditie ($M = 5.68, SD = .92$).

Discussie

In de onzekere conditie wordt Nelson Mandela groter geschat dan in de controle conditie. Dit betekent dat er werkelijk meer behoefte is aan een held als Mandela in de onzekere conditie dan in een niet onzekere conditie. Hiermee wordt de hypothese dat mensen Nelson Mandela in de onzekere conditie groter zullen schatten dan mensen in de controle conditie bevestigd. Voordat we verder conclusie trekken uit Studie 1, dienen deze resultaten te worden gerepliceerd in Studie 2.

Naast de resultaten van de saillantimanipulatie op lengteschatting, wordt Nelson Mandela in de onzekere conditie ook op één item als iets belangrijker beoordeeld dan in de controle conditie. Op de overige items worden echter geen significant resultaat gevonden. In de algemene discussie zal verder op de resultaten van Studie 1 worden ingegaan.

Studie 2: Bram

Zoals werd aangetoond in Studie 1 werden er verschillende effecten gevonden tussen de onzekerheidsconditie en de controle conditie op het schatten van de lengte en de

belangrijkheid van Nelson Mandela. Uit vooronderzoek bleek dat Nelson Mandela voor vele mensen een echte held was. Toch waren er ook mensen in hetzelfde vooronderzoek die een heel ander persoon kozen als hun held. Dit geeft temeer aan hoe subjectief het concept van een held is. Voor een ieder hebben iconen als Nelson Mandela, Barack Obama of Osama Bin Laden een totaal andere betekenis en lading. Voor de één is Osama Bin Laden bijvoorbeeld een grote vijand, maar voor de ander is hij een grote held. Wat zeker is, is dat mensen over dit soort publieke figuren bestaande concepten in hun hoofd hebben. Over Bin Laden heeft men een bepaalde mening en een attitude, zo ook over Nelson Mandela. Zo zal bij het zien van een foto van Mandela in Studie 1, met daarbij een regel tekst zoals eerder beschreven, een bestaand concept aangewakkerd worden. Nelson Mandela is duidelijk meer dan een held alleen.

Om alleen het concept held bij deelnemers op te roepen is er in Studie 2 voor gekozen een neutraal persoon tot held te creëren. Dus geen bekende wereldburger die in veel gevallen meer vertegenwoordigd dan alleen een held, maar een voor deelnemers onbekend persoon die wordt geprofileerd als held. Gekozen is voor Bram, een blanke Nederlandse jongeman van 25 jaar. Bram is student aan de Universiteit Utrecht en is duidelijk geen bekend figuur zoals Nelson Mandela, maar iemand die veel dichterbij de deelnemers staat. Bram is op eenzelfde wijze aangeboden als Nelson Mandela in Studie 1 (zie Bijlage 3).

In Studie 2 wil ik de resultaten van Studie 1 repliceren en uitbreiden door ook te kijken naar het effect van de saillantimanipulatie op lengteschatting van een neutraal persoon en van een schurk. Naast de versie van Bram als held zijn ook twee versies van Bram gecreëerd die hem vertegenwoordigen als neutraal persoon of als schurk.

Verwacht wordt dat er geen verschil in lengteschatting wordt gevonden in de neutrale conditie, maar dat Bram als schurk in de onzekere conditie kleiner wordt geschat dan in de controle conditie. Gezien een schurk, voor het gemak even gezien als het omgekeerde van een held, het positieve culturele wereldbeeld juist aanvalt is volgens de onzekerheid management theorie (Van den Bos & Lind, 2002) te verwachten dat er duidelijk geen behoefte is aan een schurk en dat de lengte van de schurk in de onzekere conditie kleiner geschat zal worden dan in de controle conditie. In het onderzoek van Veltkamp e.a. (2008) wordt echter geen effect gevonden van negatieve waarde op de grootteschatting van relevante objecten. Aan de hand van het grootte perceptie onderzoek is dus te verwachten dat er geen effect zal zijn van de saillantimanipulatie op de lengteschatting van een schurk.

Op basis van de onzekerheid management theorie, die aantoont dat er meer behoefte is aan personen of objecten die bijdragen aan het eigen culturele wereldbeeld dan aan personen

die het culturele wereldbeeld juist bedreigen, is daarnaast te verwachten dat Bram als held überhaupt groter geschat zal worden dan Bram als neutraal persoon of als schurk, ongeacht de saillantieconditie.

In Studie 2 ben ik naast de afhankelijke variabele lengteschatting ook geïnteresseerd of deelnemers Bram als held breder schatten in de onzekere conditie dan in de controle conditie en of Bram als held in de onzekere conditie meer wordt gezien als voorbeeld dan in de controle conditie. Te verwachten is dat Bram als held überhaupt meer als voorbeeld wordt gezien dan wanneer Bram een schurk of neutraal persoon is, los van de saillantie manipulatie.

Methode

Deelnemers en ontwerp

Aan Studie 2 namen 115 studenten (35 mannen en 80 vrouwen) van de Universiteit Utrecht en Hogeschool Utrecht deel. Deelnemers werden betaald voor hun deelname en werden willekeurig verdeeld over één van de zes condities van het 2 (onzekerheidssaillantie: saillant vs. niet saillant) x 3 (stimuluspersoonmanipulatie: held vs. neutraal vs. schurk) tussenproefpersoon factorieel ontwerp (zie Tabel 2).

Tabel 2: Aantal proefpersonen (N) per conditie

Stimulus persoon manipulatie	Saillantie manipulatie		Totaal (N)
	Onzekerheid	Conrole/TV kijken	
Held	20	20	40
Neutraal	20	19	39
Schurk	18	18	36

Experimentele procedure

Studenten van de Universiteit Utrecht werden uitgenodigd in het laboratorium om deel te nemen aan verschillende sociaal-psychologische onderzoeken. Bij aankomst werden deelnemers geïnstrueerd over wat er van hen verwacht werd. Vervolgens werden ze naar aparte hokjes gebracht met daarin een computer met monitor en toetsenbord. Naast de monitor vonden de deelnemers een leeg vel papier en een pen. De computers werden gebruikt om diverse stimulusinformatie weer te geven en om data te verzamelen van de afhankelijke variabelen en manipulaties. Dit onderzoek was de eerste van een rij verschillende

onderzoeken. Zodoende beantwoorden de deelnemers als eerste de vragen die gebruikt werden als afhankelijke variabelen in dit onderzoek. Het totale onderzoek duurde in totaal ongeveer 45 minuten. Deelnemers werden voor hun deelname beloond met 6 euro.

Het eerste dat deelnemers kregen voorgeschoteld was de stimuluspersoonmanipulatie. Deelnemers kregen een kort verhaal over Bram, een student aan de Universiteit Utrecht. Dit verhaal kon erg positief zijn (held conditie), neutraal of slecht (schurk conditie). Verhalen werden ondersteund met twee foto's van Bram (zie Bijlage 3).

Na de tekst over één van de stimuluspersonages te hebben gelezen werd de saillantie-manipulatie aangeboden. Zowel de saillante als de 'niet saillante' conditie (vragen over TV kijken) werden op exact dezelfde wijze aangeboden als in Studie 1, volgens ontwerp van Van den Bos (2001). Het enige verschil met Studie 1 is dat deelnemers hun antwoorden op de open vragen moesten beschrijven op een leeg vel papier dat naast de monitor lag, terwijl de rest van de taken van Studie 2 op de computer werden gedaan.

Na de vragen uit één van de twee saillantiecondities beantwoord te hebben volgde in beide condities de 20 vragen van de PANAS, met de schalen positief affect ($\alpha = .82$) en negatief affect ($\alpha = .83$) (PANAS; Watson e. a., 1988).

Afhankelijke variabelen

Na de PANAS te hebben ingevuld volgden de afhankelijke variabelen. Deelnemers werd gevraagd de lengte van Bram op verschillende items in te schatten. Zo werd bijvoorbeeld gevraagd Bram's lengte in te schatten in centimeters (ratioschaal). Ook werd deelnemers gevraagd aan te geven op 7- puntsschaal (Veel kleiner – Veel groter) of Bram groter is in lichaamslengte dan gemiddeld. Overige items van lengteschatting werden gemeten op ratioschaal (in centimeters en in procenten) of op ordinaal niveau (7 – puntsschaal).

Vervolgens volgden er nog een aantal items over de breedte van Bram. Zo werd deelnemers bijvoorbeeld gevraagd aan te geven op 7- puntsschaal (Oneens - Eens) of Bram breder was dan de gemiddelde man.

Tot slot volgden nog een aantal stellingen waarop deelnemers aan konden geven in welke mate zij Bram een voorbeeldfiguur vonden. De drie belangrijkste stellingen waren als volgt: "*Bram is een voorbeeld voor andere studenten*", "*Bram gaat veel bereiken in het leven*" en "*Bram is een beter student dan gemiddeld.*" Op alle drie de items kon men op 7- puntsschaal aangeven in welke mate men het hier mee eens of oneens was.

Bovengenoemde items worden allen behandeld in de resultaten. Van de overige items, waarop geen significante resultaten zijn gevonden, zijn meer details te vinden in Bijlage 3.

Resultaten

PANAS bevindingen

Na het uitvoeren van een 2 x 3 ANOVA werd tegen de verwachting een significant verschil gevonden tussen de scores van de 2 saillantiecondities op de PANAS, wat betekent dat de saillantiemanipulaties een verandering van affect teweeg brachten. Op de negatieve affect schaal werd een significant resultaat gevonden van saillantie, $F(1, 114) = 5.90, p < .02$. Dit betekent dat proefpersonen in de onzekere conditie hoger op de negatieve affect items scoorden dan proefpersonen in de controle conditie. Dit betekent niet dat deelnemers in de onzekere conditie negatiever gestemd waren na de saillantiemanipulatie, maar alleen dat zij intenser reageerden op de items van de negatieve affectschaal dan de deelnemers in de controle conditie.

Op de positieve affect schaal werd een marginaal significant resultaat gevonden van saillantie, $F(1, 114) = 3.51, p = .064$. Dit betekent dat deelnemers in de onzekere conditie iets hoger scoorden op de positieve affectschaal dan deelnemers in de controle conditie. Dat betekent wederom niet dat deelnemers uit de onzekere conditie positiever gestemd waren na de saillantiemanipulatie, maar dat zij iets intenser reageerden op de positieve affect items dan de deelnemers in de controle conditie. Samenvattend kunnen we stellen dat deelnemers in de onzekere saillantieconditie wat intenser reageerden op de items van de PANAS dan de deelnemers uit de controle conditie. De gemiddelden en standaarddeviaties voor negatief en positief affect zijn weergegeven in Tabel 3.

Tabel 3. Gemiddelden (M) en standaarddeviaties (SD) van de scores op de positieve en negatieve affect schaal voor de twee saillantie condities.

Schaal	Saillantie conditie			
	Onzekerheid		Controle	
	M	SD	M	SD
Positief Affect	3.07	0.56	2.85	0.68
Negatief Affect	1.69	0.54	1.47	0.41

Omdat de saillantiemaniplatie effect blijkt te hebben op de stemming van proefpersonen, worden de gecombineerde scores, PA (positief affect) en NA (negatief affect), van de PANAS in de verdere analyse meegenomen als covariaten.

Hoofdeffecten

Saillantie Manipulatie

Na een 2 x 3 ANOVA, met de scores van positief affect (PA) en negatief affect (NA) opgenomen als covariaten, was er een significant hoofdeffect van de onafhankelijke variabele saillantie op één van de items waarop men de breedte van Bram moest schatten, $F(1, 114) = 5.33, p < .05$. Bram wordt minder breed geschat (dan de gemiddelde man) in de onzekere conditie ($M = 2.88, SD = .96$) dan in de controle conditie ($M = 3.32, SD = 1.27$). Dit gaat in tegen de verwachtingen dat Bram als breder wordt geschat in de onzekere conditie dan in de controle conditie. Op dit onverwachte resultaat zal worden ingegaan in de discussie.

Op één van de items waarop deelnemers moesten aangeven of Bram een voorbeeld voor hen is, namelijk dat Bram een beter student is dan gemiddeld, werd ook een significant hoofdeffect van saillantie gevonden, $F(1, 114) = 5.65, p < .02$. Bram wordt meer als voorbeeld gezien in de onzekerheidsconditie ($M = 4.81, SD = 1.42$) dan in de controle conditie ($M = 4.22, SD = 1.61$). Dit komt overeen met de verwachtingen van dit onderzoek. Op de items waarin deelnemers de lengte van Bram moesten schatten werden geen significante hoofdeffecten gevonden van de saillantiemaniplatie. Het maakte voor het schatten van de lengte van Bram dus geen verschil of men onzeker gemaakt was of niet.

Stimuluspersoon manipulatie (held vs. neutraal vs. schurk)

Op de onafhankelijke variabele 'stimuluspersoon' vinden we in een 2 x 3 ANOVA significante hoofdeffecten op 3 items. Op deze 3 items dienden de deelnemers aan te geven of ze Bram als voorbeeldfiguur zien. Omdat deze 3 items hetzelfde meten is een schaal van de 3 items gemaakt om een meer gegrond resultaat te vinden. Om de interne consistentie van de drie items te bepalen is de Cronbach's alfa berekend ($\alpha = .76$). Na het samenvoegen van de 3 items is er opnieuw een ANOVA uitgevoerd en werd een significant hoofdeffect van stimuluspersoon gevonden op de nieuwe schaal, $F(2, 114) = 38.61, p < .001$. Om na te gaan waardoor dit hoofdeffect exact veroorzaakt wordt zijn onafhankelijke t-toetsen uitgevoerd. Te zien is dat er significante verschillen worden gevonden tussen de condities held en schurk, $t(74) = 8.17, p < .001$, en tussen de condities held en neutraal, $t(77) = 7.15, p < .001$. Dit

betekent dat Bram in de heldconditie meer als voorbeeld gezien wordt ($M = 5.63$, $SD = .94$) dan wanneer Bram een neutrale stimuluspersoon ($M = 4.12$, $SD = 1.1$) of schurk is ($M = 3.72$, $SD = .94$). Dit hoofdeffect van stimuluspersoon komt overeen met de hypothese dat Bram meer als voorbeeld wordt gezien in de heldconditie dan in de andere twee condities.

Tussen de neutrale stimuluspersoon en de schurk wordt een marginaal significant resultaat gevonden, $t(73) = 1.68$, $p = .097$. Dit betekent dat Bram in de neutrale conditie ($M = 4.12$) iets meer als voorbeeld wordt gezien dan Bram in de schurkconditie ($M = 3.72$).

Interactie-effecten

Bij een interactie-effect wordt er gekeken of beide onafhankelijke variabelen invloed op elkaar hebben en een effect veroorzaken op de afhankelijke variabelen. In dit geval zijn dat dus de onafhankelijke variabelen saillantie-manipulatie en stimuluspersoonmanipulatie. Eerst kijken we naar de afhankelijke variabelen waarop een interactie-effect gevonden wordt. Vervolgens worden er vervolganalyses uitgevoerd om na te gaan waardoor dit effect precies veroorzaakt wordt.

Op de afhankelijke variabele waarin de lengte van Bram in centimeters geschat moest worden, wordt een relatief lage waarde gevonden op de interactie tussen de onafhankelijke variabelen, namelijk $F(2, 114) = 2.22$, $p = .114$. Op het lengte item dat vraagt of Bram groter is in lichaamslengte dan gemiddeld, wordt een significant interactie-effect gevonden, namelijk $F(2, 114) = 4.93$, $p < .01$. Om een sterker resultaat te krijgen zijn beide items samengevoegd tot één afhankelijke variabelen die de lengteschatting van Bram meet. Aangezien beide items op verschillende schalen werden gemeten, ratio en ordinaal, zijn beide items omgerekend tot z-scores voordat deze werden samengevoegd. Ook werd de interne consistentie van beide items bepaald door het meten van de Cronbach's alfa ($\alpha = .58$). Ondanks deze wat lage waarde is er besloten door te rekenen met de nieuwe variabele van lengteschatting. Gevonden wordt een significant interactie-effect van de nieuwe variabele van lengteschatting, te weten $F(2, 114) = 4.65$, $p < .02$. Om na te gaan waar dit interactie effect van lengteschatting exact door veroorzaakt wordt, wordt vervolganalyse gedaan en worden enkelvoudige hoofdeffecten getoetst met behulp van een 2-wegs MANOVA.

Eerst wordt gekeken naar de enkelvoudige hoofdeffecten van saillantie binnen de stimuluspersooncondities. Binnen alle drie de condities (held vs. neutraal vs. schurk) wordt dus nagegaan of er een verschil is tussen de onzekerheidsconditie en de controleconditie TV

kijken. De gemiddelden en standaarddeviaties van lengteschatting zijn terug te vinden in Tabel 4.

Tabel 4. Gemiddelden (M) en standaarddeviaties (SD) van lengteschatting (z-scores) op stimuluspersoon manipulatie en saillantie manipulatie, gecontroleerd voor positief en negatief affect (PA en NA).

	Stimuluspersoon conditie					
	Held		Neutraal		Schurk	
	M	SD	M	SD	M	SD
Saillantie						
Onzekerheid	-.260	.785	-.011	.988	.402	.761
	.220	.883	-.046	.762	-.297	.705
Controle						

Held

Wanneer Bram een held vertegenwoordigt vind ik een marginaal significant verschil van lengteschatting tussen de onzekerheidsconditie en de controleconditie (TV kijken), namelijk $F(1, 114) = 3.24, p = .074$. Bram wordt binnen de heldconditie iets groter geschat door deelnemers in de controle conditie dan deelnemers in de onzekerheidsconditie (zie Tabel 4). Hoewel niet significant gaat deze trend tegen de verwachting van dit onderzoek in.

Neutraal

Wanneer Bram als ‘neutrale stimuluspersoon’ wordt aangeboden, wordt geen significant resultaat gevonden tussen de onzekere conditie en de controle conditie. Dat wil zeggen dat er dus geen hoofdeffect is van saillantie op lengteschatting wanneer Bram als neutraal wordt gezien (zie Tabel 4).

Schurk

Wanneer Bram als schurk wordt gezien vind ik een significant effect van lengteschatting, $F(1, 114) = 6.28, p < .02$. Bram als schurk wordt in de onzekere conditie significant groter geschat dan in de controle conditie (zie Tabel 4). Dit hoofdeffect van saillantie gaat tegen de verwachting van dit onderzoek in.

Saillantie manipulatie (onzekerheid vs. niet onzeker)

Na de analyses te hebben uitgevoerd om de hoofdeffecten van saillantie na te gaan, worden nu 2 MANOVA's uitgevoerd om de enkelvoudige hoofdeffecten van stimuluspersoon te toetsen.

Er wordt dus gekeken naar de enkelvoudige hoofdeffecten van stimuluspersoon binnen de saillantie condities, dus binnen de twee rijen van Tabel 4.

Saillante conditie

Binnen de onzekerheidsconditie wordt een marginaal significant resultaat gevonden, $F(2, 114) = 2.90, p = .059$. Om na te gaan waardoor dit marginaal significante resultaat veroorzaakt wordt, wordt een vervolganalyse gedaan. Na het uitvoeren van een onafhankelijke t-toets binnen de onzekerheidsconditie wordt een significant resultaat gevonden tussen de stimuluspersooncondities held en schurk, namelijk $t(36) = -2.54, p < .02$. Dit betekent dat in de onzekere conditie een schurk groter wordt geschat dan een held (zie Tabel 4). Ook dit resultaat gaat in tegen de verwachting van dit onderzoek en dient nader verklaart te worden.

In de overige vergelijkingen, tussen de stimuluspersonen held vs. neutraal en neutraal vs. schurk, worden geen significante resultaten gevonden. Er is tussen deze condities dus geen aantoonbaar verschil op lengteschatting.

Niet saillante conditie

Binnen de niet saillante conditie (TV kijken) wordt na het uitvoeren van de MANOVA geen significant resultaat gevonden, $F(2, 114) = 1.72, p = .185$. Na het uitvoeren van onafhankelijke t-toetsen binnen de controle conditie wordt echter een marginaal enkelvoudig hoofdeffect gevonden tussen de stimuluspersooncondities held en schurk, namelijk $t(36) = 1.92, p = .063$. Dit betekent dat deelnemers in de controle conditie Bram als held iets groter schatten dan Bram als schurk (zie Tabel 4). Dit resultaat bevestigt de verwachtingen van het huidige onderzoek.

In de overige vergelijkingen binnen de controle conditie, tussen held vs. neutraal en neutraal vs. schurk, worden geen enkelvoudige hoofdeffecten gevonden. Er is tussen deze condities geen verschil op lengteschatting.

Discussie

De resultaten van Studie 2 repliceren de bevindingen van Studie 1 duidelijk niet. Het interactie-effect laat zien dat de held in Studie 2, Bram, in de onzekere conditie juist iets kleiner geschat wordt dan in de controle conditie. Dit marginaal significante resultaat gaat in

tegen de belangrijkste verwachtingen van dit onderzoek, namelijk dat een held in de onzekere conditie groter geschat zal worden dan in de controle conditie. Een schurk wordt in de onzekere conditie juist groter geschat dan in de controle conditie. Over de effecten van de saillantiemaniplatie op de lengteschatting van een schurk waren echter geen concrete verwachtingen. Volgens de onzekerheid management theorie van Van den Bos en Lind (2002) was te verwachten dat een schurk in de onzekere conditie kleiner geschat zou worden dan in de controle conditie, terwijl het onderzoek van Veltkamp e.a. (2008) aantoonde dat negatief geladen informatie geen effect heeft op de grootteschatting van relevante objecten.

Ook toont het interactie-effect aan dat een schurk groter wordt geschat dan een held in de onzekere conditie. Ook deze bevinding gaat tegen de verwachtingen van dit onderzoek in. We kunnen ons afvragen of het concept held niet duidelijk is overgekomen, maar op de items waarop deelnemers Bram als voorbeeld moeten waarderen wordt een significant hoofdeffect gevonden voor de stimuluspersoonmanipulatie, wat betekent dat Bram als held duidelijk meer als voorbeeld wordt gezien dan Bram als schurk of als neutraal persoon. Dit laat ons zien dat de stimuluspersoonmanipulaties toch duidelijk van elkaar verschilden en ook zo werden geïnterpreteerd, namelijk als positief, negatief en neutraal. Zo is ook in de controle conditie duidelijk zichtbaar dat Bram als held groter geschat wordt dan wanneer Bram een schurk is. Duidelijk is dat de invloed van de onzekerheidssaillantie de oorzaak is van de onverwachte resultaten. Op de resultaten van Studie 2 wordt uitgebreid ingegaan in de algemene discussie en wordt een verklaring aangedragen voor de afwijkende resultaten.

Algemene discussie

Op basis van de onzekerheid management theorie van Van den Bos en Lindt (2002) verwachtte ik dat een held zou kunnen werken als een culturele buffer tegen angst. De onzekerheid management theorie werd gekoppeld aan het onderzoek van Veltkamp e.a. (2008), dat aantoonde dat mensen de grootte overschatten van objecten waaraan meer behoefte is. Een held zou in de saillante conditie groter geschat worden dan in de niet saillante conditie. De resultaten van Studie 1 ondersteunden deze verwachtingen. Aangetoond werd dat Nelson Mandela in de onzekere conditie groter geschat werd dan in de controle conditie. Ook werd hij als belangrijker geacht in de onzekere conditie dan in de controle conditie. Deze bevindingen ondersteunen de onzekerheid management theorie.

In Studie 2 is gekozen voor een held die onbekend was voor de deelnemers, een zelf gecreëerde held. De resultaten van Studie 2 repliceerde de bevindingen van Studie 1 duidelijk niet. De stimuluspersoon ‘held’ werd in de saillante conditie kleiner geschat dan in de niet saillante conditie. Ook werd Bram als held in de onzekere conditie minder breed geschat dan in de controle conditie.

Bram als held heeft duidelijk een ander effect dan Mandela op lengteschatting tijdens de onzekerheidsmanipulatie. Dit verschil zou verklaard kunnen worden met behulp van de contrasteffect theorie van Stapel en Koomen (1997). Zij stellen dat een abstract voorwerp leidt tot assimilatie en dat een concreet voorwerp leidt tot contrast effecten. Zo toonde het onderzoek van Stapel en Koomen (2001) aan dat mensen die abstracte informatie hebben dit gebruiken om te interpreteren, wat leidt tot assimilatie. Wanneer mensen in een vergelijkingsmode zijn, gebruiken ze toegankelijke informatie als vergelijkingsstandaard, wat leidt tot contrast effecten. Mensen gaan zichzelf of de context vergelijken met de aangeboden informatie.

Nelson Mandela is een abstract figuur. Hij is meer dan een te beoordelen object alleen. Veel deelnemers houden een abstract concept van Mandela in hun hoofd dat veel meer omvat dan alleen een held. Ze hebben naast hun eigen beeld ook een algemeen beeld van hoe andere mensen tegen Mandela aankijken, sociale beïnvloeding. Men weet dat Nelson Mandela een zeer gewaardeerd en sociaal geaccepteerd persoon is, en dus is het ook geaccepteerd om Mandela een held te vinden. Bram is weliswaar een onbekend figuur, maar is tegelijkertijd een erg concrete persoon. Bram is erg normaal en zou zo tegen het lijf gelopen kunnen worden op de Universiteit Utrecht. Het feit dat Bram als object zo concreet is zou kunnen leiden tot contrast effecten. Bram als held is misschien wel een bedreiging voor een positief zelfbeeld. Men vergelijkt zichzelf met Bram en wordt vervolgens onzeker over de eigen tekortkomingen waardoor men hem juist kleiner inschat, omdat ze simpelweg geen behoefte hebben aan een figuur als Bram. Door al zijn goede daden is hij is te bedreigend en confronterend voor het eigen zelfbeeld. Contrasteffecten zouden de resultaten van Studie 2 mogelijk kunnen verklaren.

Verwachtingen Schurk

Een schurk is iemand die het culturele wereldbeeld bedreigt. De meeste mensen zullen een schurk daarom als negatief evalueren. Vanuit de onzekerheid management theorie verwachtte ik dat een schurk in de onzekere conditie als negatiever gezien zou worden en daarmee kleiner

ingeschat zou worden dan in de controle conditie. Dit bleek echter niet het geval. In voorgaand grootteperceptie onderzoek werden objecten die voor de mens van waarde waren groter geschat (Veltkamp e.a., 2008). Ook werd aangetoond dat objecten met een negatieve waarde geen invloed hebben op de schatting van de grootte van dat object. In het onderzoek van Higham en Carment (1988) wordt echter aangetoond dat de verliezers van de Canadese verkiezingen in 1988 kleiner werden geschat dan voor de verkiezingen.

Uit mijn onderzoek blijkt dat een negatieve evaluatie van een schurk niet wil zeggen dat deze schurk ook kleiner geschat wordt. Misschien wordt een schurk wel gezien als negatief, maar om zo slecht te zijn moet je misschien wel veel durf en lef hebben en associëren mensen dit met een groot, sterk en gemeen postuur. Omdat Bram een erg concrete stimuluspersoon is, je zou hem immers zo tegen het lijf kunnen lopen, zouden wederom contrast effecten (Stapel & Koomen, 2001) een rol kunnen spelen bij het schatten van de lengte van schurk Bram. Een schurk is een bedreiging voor het culturele wereldbeeld, maar niet voor het zelfbeeld, zoals Bram dat als held wel zou kunnen zijn. Deelnemers voelen zich beter dan schurk Bram, wat zou kunnen leiden tot een omgekeerd effect, namelijk dat schurk Bram in de onzekere conditie groter wordt geschat dan in de controle conditie.

Om concluderende uitspraken te kunnen doen over het effect van de onzekerheidssaillantie op lengteschatting van een schurk zal echter meer onderzoek moeten plaatsvinden. Zo zou men kunnen denken aan het gebruiken van wereldberoemde schurken die net zo abstract zijn als Nelson Mandela. Dan pas zou men iets kunnen zeggen over het effect van de saillantie-manipulatie op de lengteschatting van een schurk.

Vervolgonderzoek

Het concept held blijkt moeilijk te vatten. In Studie 1 werd gekozen voor Nelson Mandela, maar hadden het net zo goed Barack Obama of Martin Luther King kunnen zijn die misschien wel tot sterkere resultaten hadden geleid. Om dit probleem te voorkomen werd in Studie 2 gekozen voor een objectievere benadering van een held, namelijk een zelfgecreëerde held die op alle deelnemers hetzelfde zou overkomen. Bram bleek echter niet het effect van een held te hebben zoals Nelson Mandela dat wel heeft. De effecten van de saillantie-manipulatie op de lengteschatting van Bram en Nelson Mandela bleken niet overeen te komen. Daarmee is het niet gelukt om het gewenste effect te creëren om voor alle deelnemers nagenoeg het concept held op eenzelfde wijze aan te wakkeren. Voor vervolgonderzoek is het belangrijk om een zo goed mogelijk begrip van helden te hebben, zodat dit op een zo goed mogelijke manier

aangeboden kan worden. Een idee voor vervolgstudies zou zijn om mensen hun eigen held te laten kiezen. Bij alle deelnemers zal het concept van een held beter aangewakkerd zijn en zal dan wellicht sterkere resultaten tot gevolg hebben. Ook het gebruik van videomateriaal in plaats van foto's zou het concept held sterker kunnen aanwakkeren.

Naast het onderzoek naar helden zou er ook meer nadruk op antihelden of schurken moeten komen. Wat zullen de effecten van de saillantie-manipulatie op de lengteschattingen zijn van stimuluspersonen als Adolf Hitler of Osama Bin Laden?

Interessant zou ook zijn om dit onderzoek uit te voeren in andere culturen. In Nederland staan de mensen bekend als zeer nuchter. In de Nederlandse cultuur is het niet erg gebruikelijk en geaccepteerd om personen te verafgoden. Het is denkbaar dat dat in andere culturen anders zal zijn, en dat het verafgoden van helden wel gebruikelijk en geaccepteerd is. Zo is er al een duidelijke verschil tussen de sobere Nederlandse verkiezingen en de uitbundige Amerikaanse presidentsverkiezingen, waar vele Amerikanen trots en duidelijk uitkomen voor één van de kandidaten. Met andere woorden, het zou zomaar kunnen zijn dat het effect van een held bij Amerikaanse of Islamitische studenten een stuk sterker zal zijn.

Tot slot is aan te merken dat de gevonden resultaten zwakker zijn dan op voorhand werd gehoopt. Zowel in Studie 1 als Studie 2 worden op slechts een aantal items significante resultaten gevonden. Met name op de items die in beide studies als eerste worden aangeboden worden effecten gevonden van de saillantie-manipulatie op lengteschatting. Dit geeft aan dat er wel een effect is, maar dat dit effect slechts zwak aanwezig is. Voor vervolgonderzoek zou men eventueel kunnen denken aan andere alternatieven om de behoefte naar helden te meten.

Conclusie

Concluderend kunnen we stellen dat mensen die waren herinnerd aan hun eigen onzekerheid, een held (Nelson Mandela) groter inschatten dan mensen die niet herinnerd werden aan hun eigen onzekerheid. We hebben dus redenen om te geloven dat mensen die onzeker zijn een grotere behoefte hebben aan een held dan mensen die niet onzeker zijn.

In Studie 2 werd deze bevinding niet gerepliceerd. Dit komt omdat de held uit Studie 2 door mensen niet gezien werd als een echte held, maar eerder als een bedreiging van hun zelfbeeld. Een concrete held als Bram zorgt voor contrasteffecten.

De effecten van onzekerheidssaillantie manipulatie op de grootteschatting van een schurk zijn opvallend. Mensen die waren herinnerd aan hun eigen onzekerheid schatte schurk

Bram groter dan mensen die niet waren herinnerd aan hun eigen onzekerheid. Dit gaat in tegen de verwachting volgens de onzekerheid management theorie (Van den Bos & Lind, 2002). Volgens de theorie was te verwachten dat een schurk een bedreiging zou zijn voor het eigen culturele wereldbeeld en daardoor in de onzekere conditie kleiner geschat zou worden dan in de controle conditie. Ook gaan deze resultaten in tegen de bevindingen van het grootteperceptie onderzoek van Velkamp e.a. (2008) dat laat zien dat doelen met negatieve waarden geen invloed hebben op de grootteperceptie van relevante objecten.

Al met al zijn de resultaten van Studie 2 moeilijk te interpreteren en kunnen er geen conclusies worden getrokken uit deze resultaten. De eerste stap is echter gezet in deze nieuwe gedachte rondom helden en hun invloed op culturele wereldbeelden en op menselijke onzekerheid, en daarmee op de onzekerheid management theorie. Toekomstig onderzoek kan een beter begrip ontwikkelen van het begrip en de functie van helden in onzekere tijden.

Referenties

- Becker, E. (1973). *The denial of death*. New York: The Free Press.
- Bos, K. van den (2001). Uncertainty management: The influence of uncertainty salience on reactions to perceived procedural fairness. *Journal of Personality and Social Psychology*, 80, 931-941.
- Bos, K. van den (2001). Reactions to perceived fairness: The impact of mortality salience and self-esteem on ratings of negative affect. *Social Justice Research*, 14 (1), 1-23.
- Bos, K. van den & Lind A. (2002). Uncertainty management by means of fairness judgements. *Advances in social psychology*, 34, 1-60.
- Bos, K. van den, Poortvliet, P.M., Maas, M., Miedema, J. & Van den Ham, E.J. (2005). An enquiry concerning the principles of cultural norms and values: The impact of uncertainty and mortality salience on reactions to violations and bolstering of cultural worldviews. *Journal of Experimental Social Psychology*, 41, 91-113.
- Bruner, J.S. (1957). On perceptual readiness. *Psychological Review*, 64, 123-152.
- Bruner, J.S. & Goodman, C.C. (1947). Value and need as organizing factors in perception. *Journal of abnormal and social psychology*, 42, 33-44.
- Dannenmaier, W.D. & Thumin, F.J. (1964). Authority status as a factor in perceptual distortion of size. *Journal of Social Psychology*, 63, 361-365.
- Dukes, W.F. & Bevan, W. (1952). Size estimation and monetary value: A correlation. *Journal of Psychology*, 34, 43-53.
- Greenberg, J., Solomon, S., & Pyszczynski, T. (1997). Terror management theory of self-esteem and cultural worldviews: Empirical assessment and conceptual refinements. In M. P. Zanna (Ed.). *Advances in Experimental Social Psychology* (Vol. 29, pp. 61-139). New York: Academic Press.
- Higham, P.A. & Carment, D.W. (1988). The rise and fall of politicians - the judged heights of candidates before and after the 1988 canadian federal-election. *Canadian Journal of Behavioral Science*, 24, 404-409.
- Kassarjian, H.H. (1963). Voting intentions and political perception. *Journal of Psychology*, 56, 85-88.
- Landau, M.J., Johns, M., Greenberg, J., Pyszczynski, T., Martens, A., Goldenberg, J.L. & Solomon, S. (2004). A function of form: Terror management and structuring the social world. *Journal of Personality and Social Psychology*, 87, 190-210.

- Pyszczynski, T.A., Solomon, S. & Greenberg, J. (1999). A dual-process model of defense against conscious and unconscious death-related thoughts: An extension of terror management theory. *Psychology Review*, *106*, 835-845.
- Pyszczynski, T.A., Solomon, S. & Greenberg, J. (2002). In the wake of 9/11: The psychology of terror. Washington, DC: American Psychological Association.
- Rosenblatt A., Greenberg J., Solomon S., Pyszczynski T. & Lyon D. (1989). Evidence for terror management theory: The effects of mortality salience on reactions to those who violate or uphold cultural worldviews. *Journal of Personality and Social Psychology*, *57* (4), 681-690.
- Solomon, S., Greenberg, J., & Pyszczynski, T. (1991). A terror management theory of social behaviour: The psychological functions of self-esteem and cultural worldviews. In L. Berkowitz (Ed.). *Advances in Experimental Social Psychology* (Vol. 24, pp. 93-159). New York: Academic Press.
- Stapel, D.A. & Koomen, W. (1997). Social categorization and perceptual judgment of size: When perception is social. *Journal of Personality and Social Psychology*, *73*, 1177-1190.
- Stapel, D.A. & Koomen, W. (2001). The impact of interpretation versus comparison goals on knowledge accessibility effects. *Journal of Experimental Social Psychology*, *37*, 134-139.
- Veltkamp, M., Aarts H. & Custers, R. (2008). Perception in the service of goals pursuit: motivation to attain goals enhances the perceived size of goal-instrumental objects. *Social Cognition*.
- Watson, D., Clark, L.A. & Tellegen, A. (1988). Development and validation of brief measures of positive and negative affect: The PANAS scales. *Journal of Personality and Social Psychology*, *54*, 1063–1070.
- Witt, J.K. & Proffitt, D.R. (2005). See the ball, hit the ball: Apparent ball size is correlated with batting average. *American Psychological Society*, *16*, 12, 937-938.

Bijlage 1. Vooronderzoek

Wie is voor jou een absolute held?

Kruis van onderstaande personen één persoon aan die voor jou een held is, of degene die het dichtst bij een held in de buurt komt.

Johan Cruijf.....	J.FKennedy.....
Marco van Basten.....	Boris Jeltsin.....
Pieter van den Hoogenband...	Koningin Beatrix.....
Inge de Bruin.....	Hillary Clinton.....
David Beckham.....	Majoor Bosshardt.....
Theo Bos.....	Bono (zanger U2).....
Mahadma Gandhi.....	Mohammed Ali.....
Michael Jordan.....	Dalai Lama.....
Lance Armstrong.....	Marco Borsato.....
Joop Zoetemelk.....	Chris Zegers.....
Ireen Wust.....	Brad Pitt.....
Sven Kramer.....	Jezus Christus van Nazaret.....
Jan Peter Balkendende.....	Angelina Jolie.....
Geert Wilders.....	Ché Guevara (Ernesto Guevara).....
Pim Fortuyn.....	Adolf Hitler.....
Ayaan Hirsi Ali.....	Malcom X.....
Rita Verdonk.....	Karl Marx.....
Wim Kok.....	Oscar Schindler.....
George W. Bush.....	Marilyn Monroe.....
Bill Clinton.....	Fidel Castro.....
Winston Churchill.....	Osama Bin Laden.....
Martin Luther King.....	Sadam Hoessein.....
Nelson Mandela.....	Neil Armstrong(1 ^{ste} man op maan)...
Kofi Annan.....	Superman.....
Condoleeza Rice.....	Oprah Winfrey.....
Barack Obama.....	Moeder Theresa.....

Hartelijk dank voor je deelname!

Bijlage 2. Studie 1: Nelson Mandela

Universiteit Utrecht

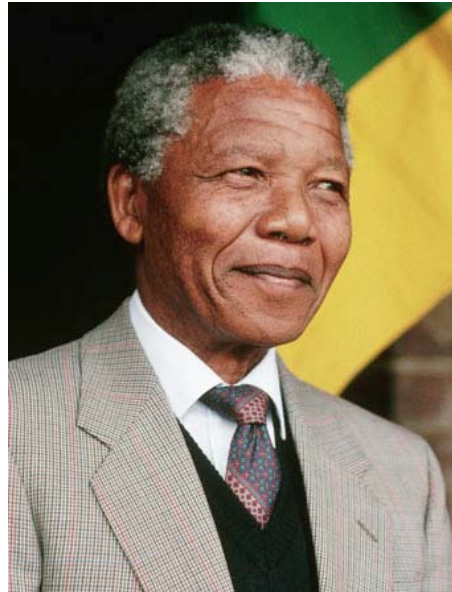
Faculteit Sociale Wetenschappen

Nelson Mandela

Een onderzoek naar een held

Nelson Mandela

Uit recent onderzoek is gebleken dat Nelson Mandela door veel mensen gezien wordt als een echte held. Daarom zullen er in dit onderzoek een aantal vragen gesteld worden met betrekking tot Nelson Mandela. U kunt, nadat u uw geslacht en leeftijd hieronder hebt ingevuld, door gaan naar de volgende pagina en beginnen met het onderzoek.

Geslacht: M / V

Leeftijd:

Recent onderzoek heeft aangetoond dat mensen hun gevoelens over wanneer ze onzeker over zichzelf zijn veel zeggen over mensen. Het zou ons daarom enorm helpen als je de volgende vragen over wanneer je onzeker bent over jezelf zou kunnen beantwoorden.

1. Wil je, zo kort mogelijk, de emoties beschrijven die bij je opkomen wanneer je denkt aan wanneer jij je onzeker voelt.

2. Wil je, zo specifiek mogelijk, opschrijven wat je denkt dat er fysiek met je gebeurt wanneer jij je onzeker voelt.

GA DOOR NAAR DE VOLGENDE PAGINA!

In hoeverre voel je je nu; dat wil zeggen, op dit moment...

1. ... belangstellend ?	In het geheel niet	1	2	3	4	5	Zeer erg
2. ... verontrust ?	In het geheel niet	1	2	3	4	5	Zeer erg
3. ... opgewonden ?	In het geheel niet	1	2	3	4	5	Zeer erg
4. ... in de war ?	In het geheel niet	1	2	3	4	5	Zeer erg
5. ... sterk ?	In het geheel niet	1	2	3	4	5	Zeer erg
6. ... schuldig ?	In het geheel niet	1	2	3	4	5	Zeer erg
7. ... paniekerig ?	In het geheel niet	1	2	3	4	5	Zeer erg
8. ... vijandig ?	In het geheel niet	1	2	3	4	5	Zeer erg
9. ... enthousiast ?	In het geheel niet	1	2	3	4	5	Zeer erg
10. ... trots ?	In het geheel niet	1	2	3	4	5	Zeer erg
11. ... prikkelbaar ?	In het geheel niet	1	2	3	4	5	Zeer erg
12. ... alert ?	In het geheel niet	1	2	3	4	5	Zeer erg
13. ... beschaamd ?	In het geheel niet	1	2	3	4	5	Zeer erg
14. ... geïnspireerd ?	In het geheel niet	1	2	3	4	5	Zeer erg
15. ... nerveus ?	In het geheel niet	1	2	3	4	5	Zeer erg
16. ... vastbesloten ?	In het geheel niet	1	2	3	4	5	Zeer erg
17. ... oplettend ?	In het geheel niet	1	2	3	4	5	Zeer erg
18. ... zenuwachtig ?	In het geheel niet	1	2	3	4	5	Zeer erg
19. ... actief ?	In het geheel niet	1	2	3	4	5	Zeer erg
20. ... bang ?	In het geheel niet	1	2	3	4	5	Zeer erg

(1) in het geheel niet

(2) een beetje

(3) enigszins

(4) aardig wat

(5) zeer erg

GA DOOR NAAR DE VOLGENDE PAGINA!

Nelson Mandela

1. Nelson Mandela is groter dan% van de bevolking van zijn land.
(vul een percentage in)

2. Nelson Mandela is groter in vergelijking tot andere helden.

Oneens 1 2 3 4 5 6 7 Eens

3. Schat de lichaamslengte van Nelson Mandela in (in cm's):cm's

4. De lichaamslengte van de gemiddelde Zuid-Afrikaanse man bedraagt 169 cm.
Hoe groot is Nelson Mandela ten opzichte van deze lengte?

Veel kleiner 1 2 3 4 5 6 7 Veel groter

5. De lichaamslengte van de gemiddelde man bedraagt 177 cm. Hoe groot is
Nelson Mandela ten opzichte van deze lengte?

Veel kleiner 1 2 3 4 5 6 7 Veel groter

6. Nelson Mandela is groter dan de gemiddelde Zuid-Afrikaan.

Oneens 1 2 3 4 5 6 7 Eens

7. Nelson Mandela is groter of kleiner dan de gemiddelde man.

Veel kleiner 1 2 3 4 5 6 7 Veel groter

8. De daden van Nelson Mandela zijn groter dan die van andere helden.

Oneens 1 2 3 4 5 6 7 Eens

9. Nelson Mandela is groots.

Oneens 1 2 3 4 5 6 7 Eens

10. De daden van Nelson Mandela zijn groots.

Oneens 1 2 3 4 5 6 7 Eens

11. Nelson Mandela is bekend onder% van de bevolking van zijn/haar land.
(vul een percentage in)

12. Nelson Mansdela is bekender in vergelijking tot andere helden.

Oneens 1 2 3 4 5 6 7 Eens

13. Nelson Mandela heeft meer betekend voor de wereld dan% van zijn medemens.
(vul een percentage in)

14. Nelson Mandela is belangrijk (geweest) voor de wereld.

Oneens 1 2 3 4 5 6 7 Eens

15. Nelson Mandela is een voorbeeldfiguur.

Oneens 1 2 3 4 5 6 7 Eens

Einde onderzoek!

Hartelijk dank voor je medewerking!

Bijlage 3. Studie 2: Bram

Dit onderzoek is afgenomen als computertaak in Authorware.

Universiteit Utrecht

Faculteit Sociale Wetenschappen

Bram

Een onderzoek naar een held

Stimulusmateriaal Studie 2

Instructie

Welkom bij dit onderzoek. Om te beginnen zul je een profiel van een student voorgeschoteld krijgen. Sla deze informatie goed op, want later in het onderzoek word je gevraagd enkele vragen te beantwoorden over deze persoon. Na de profielschets begint het echte onderzoek.

Succes!

Nu volgden één van de volgende 3 verhaaltjes, afhankelijk van de conditie. Verhaaltjes waren verdeeld over 2 'schermen' die elkaar opvolgde. De 2 aangeboden foto's werden in alle condities op een zelfde wijze aangeboden.

Held

Dit is Bram.

Bram is 25 jaar, student aan de Universiteit van Utrecht. Hij is een bovengemiddelde student die alles in een keer doorlopen heeft. Bram is woonachtig in een studentenhuus.

Bram is een ambitieuze jongeman die naast zijn studie vrijwilliger is bij Amnesty International. Bram zit in het bestuur van de jongerenorganisatie van Amnesty. Bram strijdt met zijn organisatie voor de rechten van de mens. In totaal zijn er 30 mensenrechten en deze zijn in 1948 door de Verenigde Naties aangenomen. Na de verschrikkelijke dingen die er in de Tweede Wereldoorlog waren gebeurd, besloot men dat zoiets nooit meer mocht voorkomen. Helaas worden de mensenrechten nog dagelijks geschonden, dichterbij dan je denkt.

Ook worden in geen enkel land de 30 mensenrechten onderwezen. Bram doet er met zijn organisatie alles aan om mensen wel bekend te maken met deze mensenrechten, in zowel Nederland als het buitenland. Ook stelt hij de dagelijkse schendingen van de mensenrechten stevig aan de kaak.

Na het overlijden van Bram's moeder heeft Bram de helft van zijn erfenis gestoken in een weeshuis in Nepal. Het weeshuis biedt plaats aan 30 kinderen.

Naast al Bram's werkzaamheden is hij ook nog erg sportief. Bram voetbalt op hoog niveau en heeft ook een passie voor bergsporten. Zo heeft hij tijdens zijn laatste vakantie in Nepal 2 heel hoge bergen beklommen.

Na zijn studie wil Bram doorgaan met het werken voor NGO's (Non Governmental Organisations) en hoopt zo nog veel te kunnen bijdragen aan een betere wereld. Ook hoopt hij meer betrokken te kunnen zijn bij het weeshuis in Nepal.

Neutraal

Dit is Bram.

Bram is 25 jaar, student aan de universiteit van Utrecht. Hij is een gemiddelde student die alles in een keer doorlopen heeft. Bram is woonachtig in een studentenhuus.

Bram heeft een bijbaantje als ober in een restaurant in Utrecht, waar hij zo'n 20 uur per week werkt.

Bram houdt van voetbal en van op vakantie gaan. Zo is hij afgelopen zomer met de tent naar Frankrijk gegaan, waar hij drie weken heeft gekampeerd in de Dordogne streek.

Begin 2009 is Bram hoogstwaarschijnlijk afgestudeerd. Hij heeft geen idee wat hij daarna wil gaan doen!

Schurk

Dit is Bram.

Bram is 25 jaar, student aan de universiteit van Utrecht. Hij is een gemiddelde student die alles in een keer doorlopen heeft. Bram is woonachtig in een studentenhuis.

Bram heeft een bijbaantje als ober in een restaurant in Utrecht, waar hij zo'n 20 uur per week werkt.

Bram houdt van voetbal, poker en van het spelen van videogames. Bram organiseert regelmatig pokeravonden, waar voornamelijk vrienden en bekenden komen spelen. Omdat poker in populariteit toeneemt worden Bram's pokeravonden steeds omvangrijker, en verdient Bram er zelfs goed geld mee.

Bram is niet altijd te vertrouwen...

Toen Bram door z'n moeder was gevraagd geld in te zamelen voor de KWF-kankerbestrijding tijdens een van zijn pokeravonden met zijn vrienden, bleek dat Bram het gecollecteerde geld van zijn vrienden voornamelijk voor zichzelf hield en het gebruikte om te poken. Dit tot grote woede van zijn ouders en zijn vrienden, temeer het niet de eerste keer was dat hij zoiets flikte.

Zijn vrienden zeggen dan ook dat Bram moeilijk te vertrouwen is. "Als hij geld leent moet je er wel erg je best voor doen dit ooit weer terug te zien," "Hij is een geldwolf."

Begin 2009 is Bram hoogstwaarschijnlijk afgestudeerd. Na zijn studie wil hij gaan werken als zakenman.

Na het lezen van één van de verhaaltjes volgde de volgende instructie (op een nieuw scherm):

Dit was het profiel van Bram. Hierover komen later dit onderzoek zagezegd een aantal vragen die je moet beantwoorden.

Je kunt nu beginnen aan het onderzoek.

Veel Succes!!!

Recent onderzoek heeft aangetoond dat mensen hun gevoelens over wanneer ze onzeker over zichzelf zijn veel zeggen over mensen. Het zou ons daarom enorm helpen als je de volgende vragen over wanneer je onzeker bent over jezelf zou kunnen beantwoorden.

1. Wil je, zo kort mogelijk, de emoties beschrijven die bij je opkomen wanneer je denkt aan wanneer jij je onzeker voelt.

2. Wil je, zo specifiek mogelijk, opschrijven wat je denkt dat er fysiek met je gebeurt wanneer jij je onzeker voelt.

GA DOOR NAAR DE VOLGENDE PAGINA!

In hoeverre voel je je nu; dat wil zeggen, op dit moment...

1.... belangstellend ?	In het geheel niet	1	2	3	4	5	Zeer erg
2.... verontrust ?	In het geheel niet	1	2	3	4	5	Zeer erg
3.... opgewonden ?	In het geheel niet	1	2	3	4	5	Zeer erg
4.... in de war ?	In het geheel niet	1	2	3	4	5	Zeer erg
5.... sterk ?	In het geheel niet	1	2	3	4	5	Zeer erg
6.... schuldig ?	In het geheel niet	1	2	3	4	5	Zeer erg
7. ... paniekerig ?	In het geheel niet	1	2	3	4	5	Zeer erg
8. ... vijandig ?	In het geheel niet	1	2	3	4	5	Zeer erg
9. ... enthousiast ?	In het geheel niet	1	2	3	4	5	Zeer erg
10. ... trots ?	In het geheel niet	1	2	3	4	5	Zeer erg
11. ... prikkelbaar ?	In het geheel niet	1	2	3	4	5	Zeer erg
12.... alert ?	In het geheel niet	1	2	3	4	5	Zeer erg
13.... beschaamd ?	In het geheel niet	1	2	3	4	5	Zeer erg
14.... geïnspireerd ?	In het geheel niet	1	2	3	4	5	Zeer erg
15.... nerveus ?	In het geheel niet	1	2	3	4	5	Zeer erg
16.... vastbesloten ?	In het geheel niet	1	2	3	4	5	Zeer erg
17.... oplettend ?	In het geheel niet	1	2	3	4	5	Zeer erg
18.... zenuwachtig ?	In het geheel niet	1	2	3	4	5	Zeer erg
19.... actief ?	In het geheel niet	1	2	3	4	5	Zeer erg
20.... bang ?	In het geheel niet	1	2	3	4	5	Zeer erg

- (1) in het geheel niet**
- (2) een beetje**
- (3) enigszins**
- (4) aardig wat**
- (5) zeer erg**

GA DOOR NAAR DE VOLGENDE PAGINA!

Nu kun je een aantal vragen over Bram beantwoorden. Later in het onderzoek zal er een interactie met Bram plaatsvinden. Wat deze interactie inhoudt zie je straks. Het is van belang dat je de vragen zo goed mogelijk probeert in te vullen.

Bram

1. Hoe lang denk je dat Bram is in centimeters?cm (in authorware: lengte1)
2. Is Bram groter of kleiner dan gemiddeld?
veel kleiner 1 2 3 4 5 6 7 veel groter (lengte2)
3. Is Bram groter of kleiner dan de gemiddelde man. (lengte3)
veel kleiner 1 2 3 4 5 6 7 veel groter
4. Bram is groter in lichaamslengte dan de gemiddelde mannelijke student.
veel kleiner 1 2 3 4 5 6 7 veel groter (lengte 4)
5. Bram is groter in lichaamslengte dan% van de mannelijke UU studenten.
(lengte5)
6. Deze vraag gaat over jezelf. Als je een vrouw bent meet je jezelf met de gemiddelde vrouw, als je een man bent met de gemiddelde man Ik ben groter dan de gemiddelde student(e). (lengte 6)
veel kleiner 1 2 3 4 5 6 7 veel groter
7. Bram is breder dan de gemiddelde man. (breed1)
Erg mee oneens 1 2 3 4 5 6 7 Erg mee eens
7. Bram is breder dan de gemiddelde mannelijke student. (breed2)
Erg mee oneens 1 2 3 4 5 6 7 Erg mee eens
8. Deze vraag gaat weer over jezelf. Als je een vrouw bent meet je jezelf met de gemiddelde vrouw, als je een man bent met de gemiddelde man.
Ik ben breder dan de gemiddelde man/vrouw. (breed3)
Helemaal niet 1 2 3 4 5 6 7 zeker wel
9. Bram is een voorbeeld voor andere studenten. (voorbeeld 1)
Erg mee oneens 1 2 3 4 5 6 7 Erg mee eens

10. Bram gaat veel bereiken in het leven.(voorbeeld2)

Helemaal niet 1 2 3 4 5 6 7 zeker wel

11. Bram is een beter student dan gemiddeld. (voorbeeld3)

Erg mee oneens 1 2 3 4 5 6 7 Erg mee eens

12. Ik heb behoefte aan een voorbeeldfiguur/held. (voorbeeld4)

Helemaal niet 1 2 3 4 5 6 7 Helemaal wel

13 Wanneer heb je behoefte aan voorbeeldfiguren/helden? (voorbeeld 5)

1. als ik me goed voel.

2. als ik me neutraal voel

3. als ik me onzeker voel

4. ik heb geen behoefte aan een voorbeeldfiguur

14. Typ hieronder je lengte in centimeters in (eigen lengte deelnemers).

15. Typ hieronder je gewicht in kilogrammen in (eigen kg deelnemers).

Einde onderzoek!

Hartelijk dank voor je medewerking!

Bijlage 4. Onderzoeksstageverslag

Onderzoeksstageverslag

Onderzoeksactiviteiten en bevindingen

In het onderzoek naar het nut van helden in onzekere tijden heb ik drie experimenten uitgevoerd onder leiding van Kees van den Bos. De onderzoeksstage bestond uit het lezen van relevante literatuur, het vormgeven en operationaliseren van onderzoeken, het uitvoeren en analyseren van de onderzoeken. Tot slot het opschrijven van de bevindingen in de vorm van een thesis.

Na het uitgebreid lezen van vele relevante onderzoeken begon het vormgeven van mijn onderzoek. Samen met Kees van den Bos besloot ik Kees' onzekerheid management theorie (2001) te combineren met de grootte perceptie theorie van Veltkamp, Aarts en Custers (2008) en de ideeën van Ernest Becker (1973). Ik besloot het nut van helden te onderzoeken door gebruik te maken van lengteschatting. Het idee was mensen een held aan te bieden om ze vervolgens onzeker te maken door het gebruik van een manipulatie. Daarna dienden de deelnemers de lengte te schatten van deze held.

Verwacht werd dat deelnemers die herinnerd waren aan hun eigen onzekerheid de aangeboden held groter in zouden schatten dan deelnemers die niet waren herinnert aan hun eigen onzekerheid. Vanuit het idee dat onzekere deelnemers een grotere behoefte hebben aan een held dan niet onzekere deelnemers werd een verschil verwacht op lengteschatting tussen de beide condities.

Studie 1: Nelson Mandela

Het eerste ontwerp was een papieren vragenlijst waarop deelnemers de manipulatie kregen aangeboden zoals hierboven beschreven. Gekozen werd om Nelson Mandela als held te gebruiken nadat Mandela in een vooronderzoek duidelijk als meest populair naar voren kwam.

Zoals verwacht werd er inderdaad aangetoond dat onzekere deelnemers Mandela op een aantal items groter schatte dan deelnemers in de controle conditie. Hiermee werd de

hypothese bevestigd en toonde het onderzoek aan dat er in een onzekere tijd meer behoefte is aan een held als Mandela. Een held als Nelson Mandela draagt bij aan het behoud van de culturele normen en waarden.

Studie 2: Marco van Basten

Studie 2 werd in exact dezelfde vorm afgenomen als Studie 1, alleen werd Marco van Basten de held in plaats van Nelson Mandela. Dit heb ik gedaan omdat het onderzoek gedaan werd rond het Europees kampioenschap van 2008 in Oostenrijk en Zwitserland. In Nederland heerste destijds grote euforie na de zeer goed doorgekomen groepsfase en dus verwachtte ik een effect rondom de persoon Van Basten. Het onderzoek werd afgenomen 1 dag voor, en op de dag van de kwartfinalewedstrijd tegen Rusland.

Helaas bleek er zeer veel ruis in de data te zitten en bleek deze niet bruikbaar. Dit zou mede kunnen komen door overmatig alcohol gebruik onder een deel van de deelnemers. Het onderzoek heb ik uiteindelijk niet opgenomen in mijn thesis.

Studie 3: Bram

Na het uitvoeren van twee paper & pencil onderzoeken wilde ik het laatste onderzoek op een andere manier uitvoeren, om zo nog wat extra's te kunnen zien en leren. Daarom besloot ik het laatste onderzoek af te nemen op de computer en mijn onderzoek in het computerprogramma Authorware te creëren.

Ook besloot ik in dit onderzoek geen gebruik te maken van een al bestaande held, maar besloot ik zelf een held te creëren, Bram. Dit om aan te tonen dat een persoon als Nelson Mandela meer is dan een held alleen. Mandela is iets abstracts en de resultaten zouden beïnvloed kunnen worden door een beeld dat mensen al van Mandela hadden voordat ze aan het onderzoek deelnamen. Naast het creëren van een held heb ik ook een neutraal persoon en een schurk gecreëerd, om te zien wat dit voor effect zou hebben op lengteschatting.

In Studie 3 bleek dat Bram in de onzekere conditie als held niet groter werd geschat dan in de controle conditie. Het effect bleek juist omgedraaid, Bram werd groter geschat in de controle conditie. Dit resultaat ging volledig in tegen de hypothese van mijn onderzoek. Een schurk werd in de onzekere conditie juist groter geschat in de controle conditie.

Conclusie van 3 Studies

Gezien het feit dat dit een geheel nieuw onderwerp is binnen het onderzoek naar onzekerheid management, hadden deze onderzoeken een aftastend karakter en werd er veel geëxperimenteerd met het stimulusmateriaal. Mede daarom zijn de gevonden resultaten erg uiteenlopend. Concluderend kunnen we zeggen dat er meer behoefte is aan een persoon als Nelson Mandela in onzekere tijden, maar dat dit voor een onbekende held als Bram niet het geval is.

Het aftastende karakter van de reeks onderzoeken was echter erg nuttig voor mijn ervaring en voor eventueel vervolgonderzoek. Ik heb het idee een uitgebreid beeld te hebben gekregen van het doen van onderzoek.

Motivatie van keuze

Na het behalen van mijn bachelor diploma was ik van mening dat ik te weinig onderzoekscapaciteiten bezat. Aangezien men de bachelorscriptie met vier personen maakt, worden taken al snel opgesplitst. Hierdoor doe je uiteindelijk alleen het gedeelte waar je goed in bent en worden juist de facetten die je nog moet ontwikkelen niet ontwikkeld. Zo heb ik me destijds nauwelijks bemoeid met de paragraaf Resultaten. Omdat wetenschappelijk onderzoek een belangrijk onderdeel is van de sociale psychologie was voor mij de keuze om een onderzoeksstage te gaan doen snel gemaakt. Ik vond het belangrijk dit goed in de vingers te hebben en dit was duidelijk niet het geval na het behalen van mijn bachelor diploma.

Ook de keuze voor het onderzoek onder leiding van Kees van den Bos was snel gemaakt. Mijn bachelor scriptie was ook onder leiding van Kees en die samenwerking is mij destijds goed bevallen. Maar de belangrijkste keuze was het onderwerp van het onderzoek. Ik was al redelijk ingelezen over het onderwerp en kon feitelijk mijn bachelor onderzoek voortzetten en uitbreiden. Toen Kees aangaf mij graag te hebben voor zijn onderzoek besloot ik het direct te doen.

Eigen verwachting

Mijn verwachting omtrent de onderzoeksstage was dat ik een uitgebreid beeld zou krijgen van alle facetten van wetenschappelijk onderzoek. Ook verwachtte ik dat ik minimaal 3 dagen per

week op de vakgroep sociale psychologie zou zitten om me daar op de één of andere manier nuttig te maken. Dit bleek in de praktijk geheel anders.

Met name heb ik thuis gewerkt en heb ik mijn eigen onderzoeken gecreëerd en uitgevoerd, bijgestuurd door de heer Van den Bos. Het kwam aan op zeer zelfstandig werken waarbij zeer veel discipline kwam kijken. Dit viel mij met name in de beginperiode erg zwaar, helemaal gezien ik net terug was van een jaar de wereld rondreizen zonder een enkele verplichting. Pas de tweede helft van de stage begon ik er plezier in te krijgen en vond ik mijn draai.

Doelstelling

Mijn belangrijkste doelstelling was om te leren zelfstandig onderzoek te doen. Daarnaast wilde ik ook uitvinden of wetenschappelijk onderzoek iets voor me zou zijn in de toekomst. Aangezien ik bij de start van de master Sociale Psychologie nog geen enkel idee had wat ik echt wilde in mijn werkende leven hoopte ik hier wat beter achter te komen. Wellicht had ik om deze laatste doelstelling te halen beter een externe stage kunnen doen, maar ik vond de eerste doelstelling echter belangrijker dan de laatste.

Het hoogste doel was natuurlijk om mijn masterdiploma binnen een jaar te behalen.

Evaluatie

Ik heb over het geheel gezien de onderzoeksstage als nuttig en geslaagd ervaren. De samenwerking met Kees van den Bos heb ik als zeer prettig ervaren, de uitgevoerde onderzoeken zijn naar mijn mening zeer interessant en het eindresultaat in de vorm van mijn scriptie stemt me tevreden.

Ik denk dat ik mijn belangrijkste doelstelling behaald heb. Ik heb de ervaring en het zelfvertrouwen opgedaan om zelfstandig wetenschappelijk onderzoek te kunnen doen. Ik heb een goed idee gekregen hoe het één en ander in elkaar steekt en hoe ik onderzoek kan uitvoeren en analyseren. Ook heb ik ontdekt dat wetenschappelijk onderzoek zeker wat voor me is in de toekomst, maar dan wel gecombineerd met sociale psychologie in de praktijk. Ook vind ik het prettig om meer met mensen samen te werken dan tijdens de onderzoeksstage het geval geweest is. Ik merk dat ik de samenwerking met medestudenten of onderzoekers, en daarmee het sociale contact, erg gemist heb.

Al met al ben ik tevreden over mijn eigen ontwikkeling het afgelopen jaar.

